

i n d h o l d

KULDSLÅEDE EKSISTENSER

12

Hele tre premierefilm på en sæson fra den samme instruktør hører til undtagelserne. Ikke desto mindre er det den franske instruktør **Patrice Lecontes** skæbne efter at have levet en ret anonym tilværelse i filmverdenen. Christian Braad Thomsen fortæller om de tre film, og anbefaler dem som **sæsonens mest originale og seværdige**.

SKØN SOM EN SØNDERSKUDT BANEGÅRD

16

»**Skøn som en sønderskudt banegård** — men også iskold som et helt regiment af brøndgraveres forfrosne røve« er et par af de ord, Lars von Trier får med på vejen af Carsten Clante, som har set instruktørens seneste film »**Europa**«.

TYVE ÅRS MODVIND

18

Efter tyve års modvind er **Jens Jørgen Thorsens Jesus-film** snart en realitet. Vist nok! — i hvert fald sidder Thorsen næsten i døgn drift i sit klipperum og sætter strimlerne sammen til sin historie om det, han kalder »**vestens største idol**«. Ivan Rod mødte Thorsen en aften over en whisky og en snak om verdens måske mest forkætrede film.

EN MORGEN I OKTOBER

22

Kenneth Madsens film »**En dag i oktober**« er historien om de danske jøders flugt fra tilintetgørelsen i 1943. Levende Billeder inviterede Politikens chefredaktør Herbert Pundik i biografen for at se filmen, og han fortæller sin personlige historie om **en morgen i oktober**, da han selv blev sejlet til sikkerheden i Sverige.

FLOVE FORNØJELSER

24

I vores serie over »Flove fornøjelser« i biografen afslører Helge Strunk, hvorfor filmen »**Hold fingrene fra mor**« fik ham i biografen mindst ti gange. På denne plads kan vi afsløre, at **Lone Hertz** har en central rolle i et opdigtet kærlighedsforhold med forfatteren. Læs mere i »**Lone forever — eller i det mindste et par måneder**«.

EN MORALSK AFHOPNING

26

Fotografen **Dan Holmberg** foretog en **moralisk afhopning**, da han opdagede, at han skulle arbejde under militær beskyttelse på den israelske Vestbred. Han forlod simpelthen optagelserne til »**Arkæologens sjette sans**«, og er nu blevet hovedperson i en tvist mellem sig selv og filmbranchen.

MELLEM NÆSTEKÆRLIGHED OG ØJE FOR ØJE

28

Susanne Bier placerer sig i sin livsfilosofi midt **mellem næstekærlighed og øje for øje**. Eva Suszkiewicz tegner et portræt af den danske instruktør, som fortæller om sammenhængen mellem disse **to uforenelige bibelske citater**, sine to aktuelle film og de miljøer i filmene, der alle bygger på hendes jødiske baggrund.

DANSENDE BILLEDER

32

Fred Astaire skal engang have sagt »Enten danser jeg, eller også danser kameraet« — underforstået, at den side af sagen, skulle han nok tage sig af. Men at kameraet også kan være en del af dansens udtryk blev understreget ved **Dancin' Visuals-festivalen**, der satte fokus på Dance Videos. Lars Movin rapporterer om de **dansende billeder** i grænselandet mellem dans og videokunst.

RABBENHUT

36

Levende billeder præsenterer den ultimative, fuldendte og videnskabeligt funderede beretning om den fredløse og i det utallige filmatiserede sagnfigur Robin Hood. Henrik Thiel Nielsen har i femten år forsket i den ædle røver og dokumenterer blandt andet på rigtig videnskabelig vis, **hvordan Robin fik sit navn**.

FILMDETEKTIVEN

40

Levende Billeders filmquiz fortsætter, og vi offentliggør navnet på **vinderne** af sidste måneds udfordringer.

Axel Mathiesens version af Robins møde med Lille John i Jens Sigsgaards »Robin Hood og de fredløse« (1952)

RABBERHUT

»Mange folk taler om Robin Hood, men har aldrig skudt med hans bue.«

Sådan sagde man i England allerede omkring år 1400 om folk, der talte om ting, de ikke havde forstand på. Det er jo en uvane, der ikke sådan uden videre forgår, og når en film eller fjernsynsserie om Robin Hood dukker op, plejer der at følge en del avisartikler, som forsøger at svare på det store spørgsmål: Hvem var Robin Hood?

Og det hele begyndte ikke med en børnebog, selv om en af mine venner en gang troede det. Howard Pyles *Robin Hood* (1883) er nok et mesterværk af en børnebog, men handlingen er

*Den ultimative, fuldendte og
videnskabeligt funderede
beretning om vores
allesammens fredløse,
revolutionære, legendariske,
sagnomspundne og i det
utallige filmatiserede
— Robin Hood*

ikke spor original, Pyle byggede på de knap 40 engelske folkeviser om Robin Hood. Som noget nyt i forhold til de ældste af dem lod han Robin være samtidig med kong John og Richard Løvehjerte, der regerede England omkring år 1200. Det var nu heller ikke just nyt, for allerede omkring 1521 mente en skotsk krønikeskriver, John Major, at Robin Hood havde levet på Løvehjertes tid.

Der er bare den hage ved det, at to andre skotske historikere omkring 100 år tidligere placerede Robin i Henrik III's eller Edward I's regeringstid, og så er vi tilbage i cirka 1260-90. Nu skal man nok ikke tage disse »historikere« alt for alvorligt; det ordsprog jeg just citerede

passer nemlig fint på de tre skotter, for eksempel havde de for vane at starte med verdens skabelse, en ting vi vist stadig ikke har helt tjek på.

Der er ikke umiddelbart megen hjælp at hente i de kilder, som historikere plejer at tro på: retsprotokoller, regnskaber, skøder, testamenter o.s.v., for hverken fornavnet Robin, der er et kælenavn af Robert, eller efternavnet Hood er specielt usædvanligt. Et rigtigt bevis på, at Robin Hood virkelig en gang har levet, måtte derfor lyde noget i retning af: »Jeg, Robin Hood, der en gang var fredløs, testamenterer hermed min gode bue, som så ofte har frelst mig fra at falde i Sheriffen af Nottinghams klør, til Lille John, min tro følgesvend.« Sådan et testamente eller noget, der bare minder om det i beviskraft, har vi ikke.

Hvis man vil møde den oprindelige Robin Hood, må man gå til de ældste folkeviser — eller rettere: digte, for de har næppe oprindeligt været sunget. En »sumper« af en præst ved navn Ladhed indrømmer frejdigt i William Langlands digt om *Piers Plowman* (Per Pløjemand) fra cirka 1377, at:

*Jeg ka' ikke helt mit fadervor
som præsten synger det,
Men jeg ka' rim om Robin Hood
og Ranulf Jarl af Chester.*

Denne passage i et digt, der i øvrigt intet har med vor helt at gøre, er den første omtale af en eller anden form for »rim« om Robin Hood. Jarlen af Chester har nok ikke optrådt i rim om den fredløse; der var blot tale om to forskellige helte i tidens trivial-litteratur. Den slags digte brød middelalderens akademikere — kirkens folk — sig ikke om: de gav Guds ord for skarp konkurrence. En del har nok ændret sig, men alligevel...

En munk, en ridder, en konge

Kun tre af digtene om Robin er fra middelalderen, det vil sige fra før år 1500: *Robin Hood og Pottmageren*, *Robin Hood og Munken* samt *A Gest of Robyn Hode* (En fortælling om Robin Hood). Og kun det sidste giver detaljer, der kan føre os på sporet af, hvornår man forestillede sig en Robin Hood kan have levet, så det holder vi os til. Det er forresten også uden tvivl det ældste digt.

Robin hjælper her en ridder, der står i gæld til den grådige abbed af Sankt Marias Kloster i York. De fredløse røver et større beløb fra en munk fra klosteret; Lille Jon narrer sheriffen af Nottingham ud i skoven, hvor han må aflevere alt, hvad han har på sig, til Robin Hood. Stridighederne mellem de fredløse og sheriffen eskaleres og ender med, at Robin dræber sheriffen. Alligevel bliver vore grønklædte venner benådet af kongen og drager med ham til hoffet. Her bliver de i et års tid, men tager så tilbage til skoven. Robin lever i endnu 20 år, men bliver syg og dræbes af sin kusine, en nonne, der skal give ham en åreladning, men lader ham forbløde i stedet.

Digtets billede af Robin Hood minder på mange måder om det, vi kender. Robin stjæler fra de rige og giver til de fattige, han er en svoren fjende af sheriffer, ærkebisper og abbeder. Han er selvfølgelig også en fremragende bue-

skytte. Men der mangler alligevel en del af det, vi i dag forbinder med Robin Hood. Man hører ikke noget til Broder Tuck og Lady Marin. Kongen hedder »vores smukke kong Edward« og altså ikke Richard Løvehjerte. Robin er en meget høvisk røver, men han er ikke adelsmand. De fredløse tager til Nottingham, hver gang sheriffen skal sættes på plads; alligevel er deres tilholdssted ikke Sherwoodskoven, men Barnsdale i Vest-Yorkshire i Nordengland.

Robin har en veludviklet retfærdighedssans, men han er ikke revolutionær, han kæmper ikke for et nyt samfund, men for retfærdighed og næstekærlighed inden for den eksisterende samfundsorden. Hans væsentligste motiv for at give til de fattige er religionen: Robin er en from katolik, der srøger for at der afholdes tre messer om dagen hos de fredløse. De rige abbeder og bisper er derimod grådige jordejre, der lader hånt om religionens bud om næstekærlighed.

Den historiske Robin Hood

Af konger, der hed Edward, havde der været tre i perioden inden digtet blev skrevet (sandsynligvis omkring 1450); men digtet indeholder detaljer om kongens gøren og laden, der viser, at det historiske forbillede for »vores smukke kong Edward« må have været Edward II, der regerede i årene 1307-1327. Den engelske lokalhistoriker og arkivar Joseph Hunter opdagede omkring 1850, at Edward II faktisk havde haft en hof tjener, der hed Robin Hood, og at Barnsdale, hvor de fredløse skal have holdt til, i starten af det 14. århundrede var en berygtet røverrede.

Der blev arrangeret et offentligt møde om

Patrick Bergin og Jurgen Prochnow i John Irvings »Robin Hood« (1991)

opdagelsen, hvor i det mindste nogle af de tilstedeværende lærde mente, at man nu havde løst gåden om hvem Robin Hood var. Og lokalhistorikeren skyndte sig da også at udgive et hæfte, hvori han på grundlag af sit fund og ved hjælp af mange mere eller mindre (u)rimelige spekulationer og antagelser fik konstrueret en slags Robin Hoods livshistorie; han fandt svar på de fleste spørgsmål, lige fra hvornår Robin Hood blev født, til navnet på damen, der dræbte ham.

Flere Robin Hood entusiaster har efterhånden forsøgt at strikke videre på teorien, men

intet tyder på, at hof tjeneren Robin Hood var røver eller for den sags skyld fredløs; man kan heller ikke sætte ham i forbindelse med det område af Yorkshire, hvor de fredløse oprindeligt skal have holdt til. Men altså: Edward II havde ligesom digtets kong Edward en tjener med det berømte navn, og det er nok ikke noget tilfælde.

Det er for nylig påvist, at der fandtes en eller anden tradition om en røver ved navn Robin Hood allerede i 1262. Et dokument fra den tid omtaler en fredløs røver som »Vilhelm, søn af Robert Smed«, men et andet referer til ham som »Vilhelm Robbehod«. Den, der skrev det sidste dokument, har ment, at Robin var et passende navn for en fredløs røver.

»Robinhood« forekom også meget tidligt som efternavn, for eksempel var der allerede i 1296 en Gilbert Robinhood og i 1325 en Cathrine Robinhood. Efternavne, der er dannet ved at sammensætte et for- og efternavn, har aldrig været almindelige, og man regner derfor med, at folk allerede havde hørt om en røver ved navn Robin Hood.

Vi må altså gå på jagt efter fredløse med det navn, der har levet før cirka 1260. Man kender kun en: Robert Hood *alias* Hobbbehod, fra Yorkshire cirka 1220.

Så vi har mindst to interessante historiske Robin Hood'er: hof tjeneren fra cirka 1320, der næppe var fredløs, samt denne omkring hundrede år ældre fredløse. Efter alt at dømme må nogen på et tidspunkt i første halvdel af 1300-tallet have ladet sig inspirere af den omstændighed, at Edward II havde en tjener, der, ligesom helten i nogle allerede eksisterende fortællinger, hed Robin Hood. Dette må have været ret nær-

liggende, for det var allerede dengang almindeligt, at hovedpersonerne i forskellige fortællinger om røvere blev benådet af kongen og inviteret til at opholde sig ved hoffet.

Der kan altså meget vel have været to historiske forbilleder for Robin Hood-figuren: i hvert fald hof tjeneren, samt sandsynligvis en anden historisk Robin Hood, der levede tidligt nok til at være blevet en legende allerede i 1260'erne, her er *Hobbbehod* i det mindste en mulig kandidat.

En fest kaldet Rabbenhut

Broder Tuck og Marian dukker først ret sent op som figurer i folkeviserne, men allerede omkring 1500 havde Robin Hood mødt dem i man-

af Henrik Thil Nielsen

Som den tyske tegner Herbert Joos ser Robin Hood (1984)

ge engelske byer og landsbyer. Ligesom i Danmark havde man i England og Skotland majfester, hvor man valgte en majkonge og -dronning, samt rejste en majstang pyntet med grønt løv, kulørte bånd m.m. Man dansede så omkring majstangen, opførte skuespil, skød med bue, løb om kap. Og drak øl. Det foregik som regel i sognekirkens regi. Kirkerne og sognene manglede nemlig ofte penge, og man havde fra gammel tid brugt at lade et par folk fra sognet brygge øl, som så blev solgt under en stor fest. Da folk allerede holdt majfester, slog man de to begivenheder sammen; lidt underholdning gav flere penge i kassen end almindeligt druk. I dag har vi noget, der hedder støttekoncerter.

Men i hvert fald: i en bestemt type dans, man ofte dansede til majfesterne, var der en figur ved navn Maid Marian samt en munk, der af og til kaldtes Friar Tuck. I slutningen af det 15. århundrede overtog Robin Hood mange steder majkongens rolle som den, der førte an i løjerne, og han begyndte snart at danse med i Marians og munkens dans. Puritanerne fik efterhånden stoppet majfesterne og lignende tant og fjas, men en dansker, Wilhelm Worm, søn af den berømte Ole Worm, overværede så sent

som i 1652 et sted i nærheden af Oxford en flok bønder fejre en slags fest eller lege »som de på deres sprog kalder Rabbenhut«. På det tidspunkt havde Robin Hood forlængst kapret Maid Marian fra de andre dansere, og hun og munken fulgte med over i de senere viser og historier.

Der går pund, shilling og pence i Robin Hood

Majfesterne var med til at udbrede og vedligeholde Robin Hoods popularitet i Storbritannien. De små skuespil, man ofte opførte under festerne, kan måske også have medvirket til at inspirere dramatikerne til at skrive lange ambitionse tragedier og tragikomedier om vor helt. Flere Robin Hood skuespil fra cirka 1600-tallet låner i hvert fald stof fra folke-dramaerne og viserne, men på et punkt er de ret originale: Robin bliver nu ofte til Robert, jarl af Huntington. Det skyldes sikkert, at forfatterne og den mere købedygtige del af publikum i de større byer ikke lod sig spise af med historien om en røver af jævn herkomst eller en spradebasse, der hoppe- de omkring ved landsbyens majstang.

Fra 1660'erne og i et par hundrede år frem

trykte man især i provinsen utallige oplag af billige og folkelige samlinger af Robin Hood-viser. Stadig flere jævne folk kunne nu læse og det fik indflydelse på visernes handling; de kom oftere og oftere til at handle om, at Robin fik bank af en slagter, kræmmer, garver eller tigger som han mødte på vejene i Sherwoodskoven. Det var jo rart for læserne at kunne identificere sig med helte fra deres eget sociale lag, som kunne tryne den berømte røver, der jo også efterhånden — i det mindste på de skrå brædder — var blevet noget hovski-snovski.

At Sherwoodskoven og Nottingham på bekostning af Vest-Yorkshire efter middelalderen kom til at stå som de fredløses definitive tilholdssted, skyldtes nok også, at der var penge i Robin Hood. Barnsdale var ude hvor kragerne vender, men i Nottingham kom der folk og der måtte gerne komme mange flere. I Barnsdale havde der i det mindste siden 1422 været en sten, man kaldte Robin Hoods Sten; noget lignende måtte man også have i Nottinghamshire, så fra cirka 1500 og til nutiden har Robin Hood måttet lægge navn til utallige lokaliteter i området. Ved Robin Hoods Brønd i Sherwoodskoven fik rejsende i det 17. og 18. århundrede forevist den fredløses stol, bue, pil, hjelm og sågar sutsko. Mod betaling, naturligvis; men så fulgte der også en slurk vand fra brønden med, samt en rituel indlemmelse i den fredløses bande. Det foreløbige højdepunkt inden for denne særlige gren af turistindustrien er »The Tales of Robin Hood«, en forlystelsespark til 25 mio kr.

Robin, Kevin og Patrick

En anden metode til at tjene penge på Robin Hood er at lave film om vor helt. Der er ingen grund til at fortabe sig i film-historiske betragtninger her; alle har vel læst artiklen i forrige nummer af *Levende Billeder*.

Men vi kan jo kaste et blik på de to nye film. Kevin Costner præsenterer os i »Robin Hood — den fredløse« for en let moderniseret Robin Hood. Ikke sådan at forstå, at handlingen afviger meget fra tidligere filmatiseringer. Ligesom i den engelske film med Patrick Bergin som Robin Hood befinder vi os i det sene 12. århundrede, hvor Richard Løvehjerte var på korstog; i begge film er sheriffen af Nottingham ude efter at score Maid Marian. I sidste instans står filmene her i gæld til de skuespil fra omkring 1600, hvor Robin fremtræder som jarl af Huntington. Mere umiddelbart er inspirationen dog nok hentet fra Pyles Robin Hood-bog, samt især fra Scotts *Ivanhoe*, der bygger på sene folketraditioner med hensyn til opfattelsen af Robin Hood som Locksley, Richard Løvehjertes tro tilhænger.

Det nye i Costners Robin Hood ligger snarere i detaljerne. Der tales ikke et tilstræbt gammeldags engelsk, og vi slipper for at se de sædvanlige små springfyre i grønt trikot, som befolker mange tidligere film-versioner af Sherwoodskoven. Der gøres et hæderligt forsøg på at give figuren psykologisk dybde: Robin har skyldfølelser i forhold til sin afdøde far, som han havde et skænderi med om rimeligheden i at tage på korstog. Marian udviser i begge film en for middelalderkvinder utilbørlig selvstændighed. Den arabiske fyrst Azeem, der drager med Robin tilbage til England, ser som repræsentant

A mery gelle of

Robyn Hoode and of his lyfe, wyth
a newe playe for to be played
in Maye games very ple-
saunte and full of pastyme.

¶ (..)

Den næstældste trykte afbildning af Robin — her sammen med Lille John (cirka 1550)

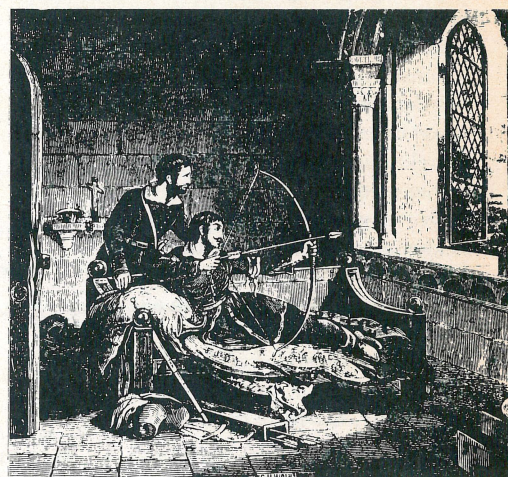
for en højerestående og mere civiliseret kultur med lidt overbærende forundring på engelskmændenes halvbarbariske og noget primitive adfærd. Han er en fremragende idé.

Strengt taget er disse holdninger og temaer ret anakronistiske, men på en eller anden måde

fungerer det alligevel glimrende. »Robin Hood — den fredløse« er først og fremmest spændende, hvilket selvsagt er et must for en Robin Hood-film. Handlingen foregår i et friskt tempo og er billedmæssigt imponerende à la »Jagten på den forsvundne skat«.

Alle børn — også de der er blevet voksne — bør se filmen, hvis de da er bare en smule fascinerede af Robin Hood-figuren. Men det ville være en skam, hvis de samme fornuftige mennesker undlod at se Patrick Bergin som Robin Hood i den engelske film. Nok har filmen måske ikke samme umiddelbare appeal, som en film med Costner har nu for tiden, og der er også scener, hvor tempoet ikke helt er det, vi efterhånden er vant til. Der er imidlertid noget på en gang poetisk og krast realistisk over billedsiden; det ser man sjældent forenet i en Robin Hood-film.

Kendere af Robin Hood-traditionen mærker tydeligt, at den fremragende engelske historiker og Robin Hood-ekspert, J.C. Holt, har været konsulent på filmen. Handlingen har han tydeligvis ikke haft stor indflydelse på, for som purist ville han givetvis have ønsket sig en anden konge end korstogskongen Løvehjerte; men flere træk, for eksempel omtalen af folkeviser om den fredløse, et bryllup der minder om en majfest m.m., er tydeligvis signeret J.C. Holt. Måske disse detaljer vil vække genklang hos den, der har læst denne artikel.

Robins sidste skud. Hvor pilen lander, vil han begravnes. Ukendt kunstner. (1844)

Og så lige en ting til: filmen indledes med en smuk scene, som er lidt atypisk for en film om den fredløse. Men det er helt, som det skal være i en rigtig Robin Hood-historie. Hør bare, hvordan digtet om Robin Hood og Munken begynder:

I sommertid, når skoven er grøn,
Og frisk dufter eng og vang,
Det er fuldt lystigt i fagre lund,
At lytte til fuglesang.

Da dyrene drage til sletten ned,
De stejle bjerge forlade,
Og hvile sig i det bløde græs,
Alt under de lyse blade.

(Oversat af Svend Grundtvig,
let moderniseret)

Hvornår har du sidst set otte linjer af et digt filmatiseret?